

РЕЙ БРЕДЪРИ ЕЛЕКТРОСТАНЦИЯ

Превод от английски: Венцислав Божилов, 2008

chitanka.info

Конете постепенно забавиха и спряха. Мъжът и съпругата му погледнаха към сухата песъчлива долина. Жената седеше отсъстващо в седлото; не бе говорила от часове, просто не можеше да намери добра дума, която да каже. Бе уловена някъде между горещия мрачен натиск на покритото с буреносни облаци аризонско небе и твърдия гранитен натиск на обрулените от вятъра планини. Няколко прохладни капки дъжд паднаха на треперещите ѝ ръце.

Погледна уморено съпруга си. Той седеше върху покрития с прах кон леко и уверено. Затвори очи и си помисли колко приятни бяха всички тези години до днешния ден. Искаше ѝ се да се изсмее в огледалото, което носеше със себе си, но нямаше начин да направи дори това; би било безумно. В края на краищата може пък причината да бе в мрачното време, в телеграмата, която им бе донесена сутринта от конния пратеник, или пък в дългия път до града.

Предстоеше да прекосят цял пуст свят, а на нея ѝ бе студено.

— Аз съм дамата, която никога не ще почувства нужда от религия — тихо рече тя със затворени очи.

— Какво? — погледна я съпругът ѝ Бърти.

— Нищо — прошепна тя и поклати глава. Само колко *сигурна* бе през всичките тези години. Никога, нито веднъж не изпита нужда да отиде на църква. Беше слушала почтените хора да говорят за религия, за полираните църковни пейки, за калиите в големите бронзови кофи и за огромните църковни камбани, в които проповедникът се люлее като език. Беше чувала крясъци и трескав шепот, но всички те ѝ се струваха еднакви. Просто гръбнакът ѝ не бе пригоден за църковна скамейка.

— Просто никога не съм имала причина да ходя на църква — бе казвала на хората. Никога не бе изпитвала стремеж към подобно нещо. Живееше си, занимаваше се с делата си и работеше с ръце, гладки като речни камъчета и също тъй малки. Работата бе полирала ноктите на ръцете ѝ с лак, какъвто не може да се намери в нито един магазин. Докосването на децата бе направило ръцете ѝ меки, а възпитаването им — сдържани и строги, а любовта към съпруга ѝ — нежни.

А сега смъртта ги караше да треперят.

— Насам — каза мъжът ѝ. Конете се спуснаха по прашната пътека към странната тухлена постройка, издигаща се край пресъхнал поток. Цялата бе зелени прозорци, сини машини, червени керемиди и жици. Опънати по стълбове за високо напрежение, жиците се

разбягваха във всички посоки в пустинята. Все още унесена в мислите си, тя ги проследи мълчаливо как се отдалечават, след което погледът ѝ се върна към странните зелени прозорци и тухли с цвят на пламък.

Никога не бе отбелязвала в Библията някой значим стих, защото макар животът ѝ в пустинята да бе живот сред гранит, слънце и пот, той никога не бе излаган на опасност. Нещата винаги се бяха получавали, преди да се стигне до безсънните зори и бръчките на челото. Най-отровните неща в живота успяваха да минат някак покрай нея. Смъртта бе като приглушен грохот на буря някъде отвъд най-далечния рид.

Двайсет години бяха изминали като подгонена от вятъра суха трева. Двайсет години, откакто бе дошла на Запад, бе сложила брачния пръстен на самотния ловец и бе приела пустинята като трети постоянен партньор в живота си. Нито едно от четирите ѝ деца не се бе разболявало опасно и не го бе застрашавала смърт. Никога не ѝ се бе налагало да коленичи, освен за да изтърка и без това добре изтъркания под.

А сега всичко това бе свършило. Ето че сега язدهа към едно затънтено градче, защото сутринта бе пристигнал обикновен лист жълта хартия и съвсем прозаично бе съобщил, че майка ѝ умира.

Не можеше да си го представи, независимо как се мъчеше да погледне на новината и по какъв начин да я побере в главата си. Нямаше никакви скоби, за които да се хване и да тръгне нагоре *или* надолу; подобно на попаднал в магнитна буря компас, умът ѝ внезапно изгуби представа за ясните досега посоки, всички ориентири бяха изчезнали, а стрелката се въртеше безцелно. Дори прегръдката на Бърти не беше достатъчна. Бе като край на добра приказка и началото на зла. Някой от любимите ѝ щеше да умре. Невъзможно!

— Трябва да поспра. — Нямаше си никакво доверие и се помъчи гласът ѝ да прозвучи раздразнено, за да скрие страха.

Бърти я познаваше добре и раздразненият тон не успя да го подведе. Главата му не бе празна и определено работеше. Дъждът отвън не променяше онова отвътре. Той изравни коня си с нейния и я хвана нежно за ръката.

— Разбира се. — Присви очи към небето на изток. — Почват да се събират черни облаци. Да изчакаме. Може да завали. Не ми се ще да станем вир-вода.

Сега вече се беше раздразнила на собственото си мрачно настроение, едното се подхранваше от другото и я остави съвсем безпомощна. Но вместо да заговори и да рискува цикълът да започне отново, тя се наведе напред и се разхлипа, и остави мъжа си да поведе коня ѝ до червената тухлена постройка.

Плъзна се като вързоп в обятията му и той я задържа на рамо, докато се обръщаше към постройката.

— Май няма никого — каза той, докато я спускаше на земята. — Хей, има ли някой? — викна и погледна знака на вратата: ОПАСНО ЗА ЖИВОТА. ОТДЕЛ ПО ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ.

Във въздуха сякаш се носеше някакво огромно насекомо. Бръмчеше, без да спира, като ту повишаваше, ту понижаваше едва забележимо тоналността. Подобно на жена, която си тананика със затворена уста, докато готви в топлия здрач над горещата печка. Вътре не се виждаше никакво движение; имаше го само огромното бръмчене. Такъв шум би трябвало да издава горещият въздух, издигащ се от железопътни релси в горещ летен ден, когато цари онази тревожна тишина, когато виждаш как въздухът се завихря и трепти в мараня и очакваш някакъв звук, но не чувстваш нищо освен тишината и напрежението в тъпанчетата.

Бръмченето минаваше през петите ѝ, продължаваше по стройните ѝ крака и достигаше тялото. Достигна сърцето, докосна го и то трепна, сякаш бе видяла Бърти, седнал на горната греда на оградата. После продължи към главата, достигна най-деликатните ниши на черепа и ѝ се прииска да запее, както я караха навремето любовните песни и хубавите книги.

Бръмченето бе навсякъде. Бе неразделна част от това място, подобно на кактусите и земята, на жегата и въздуха.

— Какво е това? — попита тя малко объркано, докато гледаше постройката.

— Знам само, че е електроцентрала — отвърна Бърти. Натисна дръжката на вратата. — Отключено е — изненада се той. — Жалко само, че няма никого.

Вратата се отвори широко. Пулсиращото бръмчене стана по-силно и се понесе към тях като полъх на пещ.

Пристъпиха заедно в тържественото къртящо помещение. Тя вървеше редом с него, стиснала го здраво за ръката.

Цареше сумрак, все едно се намираха под вода. Всичко бе гладко, чисто и излъскано, сякаш нещо или някой винаги обикаляше, без да спира нито за миг, търкаше и търкаше, оставайки невидим за всички. Отначало им се стори, че от двете им страни мълчаливо стоят хора, подредени в две редици. Но щом приближиха, хората се превърнаха в кръгли, подобни на раковини машини; именно те бяха източникът на бръмченето. От всяка черно-сиво-зелена машина излизаха златни проводници и бели като варовик жици, виждаха се сребристи кутии с алени табели и бели букви и яма, в която нещо се въртеше бясно, сякаш мелеше невидим материал с невъобразима скорост. Центрофугата се въртеше толкова бързо, че сякаш стоеше напълно неподвижно. Огромни медни змии се виеха от потъналия в здрач таван, тръби се издигаха от циментовия под към огненочервените тухлени стени. И всичко това бе чисто като зелена мълния, а и миришеше по подобен начин. Чуваше се пукане, звук от разяждане, сухо шумолене, сякаш се мачкаше хартия; прескачаха сини искри, съскаха и проблясваха там, където проводниците се свързваха с порцелановите бобини и зелените стъклени изолации.

Отвън, в реалния свят, започна да вали.

Не ѝ се искаше да остава тук; това бе чуждо място, с хора, които не бяха хора, а машини, и музика като от орган, звучаща ту високо, ту ниско. Но дъждът вече барабанеше по всички стъкла.

— Май ще вали дълго — каза Бърти. — Изглежда, ще се наложи да пренощуваме тук. Пък и без това вече е късно. Ще ида да донеса нещата.

Тя не отговори. Искеше да продължи нататък. Не знаеше точно накъде, към какво. Но в града поне можеше да извади пари, да купи билетите, да ги стиска здраво в ръка и да се качи във влака, който щеше да се втурне с шум и грохот, да слезе от него на стотици мили оттук, да се качи в кола и накрая да застане до своята жива или мъртва майка. Всичко зависеше от времето и силите. Щеше да мине през много места, но никое от тях нямаше да ѝ предложи друго освен земя за краката ѝ, въздух за дробовете ѝ, храна за скованата ѝ уста. И всичко това бе напълно безсмислено. Защо изобщо трябваше да ходи при майка си, да говори, да жестикулира? Какъв е смисълът от всичко това?

Подът под краката ѝ бе чист и лъскав като твърда река. Стъпките ѝ отекваха в помещението като приглушени изстрели. Всяка произнесена дума долиташе обратно до нея като от пещера.

Чу как Бърти подрежда нещата им някъде отзад. Мъжът ѝ постла две сиви одеяла и извади малка колекция консерви.

Беше нощ. Дъждът продължаваше да се стича по зелените прозорци и рисуваше копринени шарки, които се вплитаха една в друга и образуваха нежни прозрачни завеси. От време на време гърмяха гръмотевици и се пречупваха в лавини студен дъжд и виец над пясък и камъни вятър.

Главата ѝ лежеше на сгънатото ѝ яке и както и да се въртеше, бръмченето на огромната електростанция достигаше до нея. Обърна се на другата страна, затвори очи и се намести, но шумът така и не спираше. Седна, оправи одеялото и отново легна.

Бръмченето не изчезна.

Нещо дълбоко в нея ѝ казваше със сигурност, че мъжът ѝ също не спи. Не си спомняше някога преценката ѝ да я е лъгала. В дишането му имаше някаква едва доловима разлика. Всъщност в отсъствието на каквото и да било звук; дишаше на дълги, внимателно премислени интервали. Знаеше, че гледа загрижено към нея в дъждовния сумрак и внимава да не я събуди.

Обърна се в тъмното.

— Бърти?

— Да?

— Аз също съм будна.

— Зная.

Лежаха — тя много изпъната и скована, а той отпуснат, полусвит. Проследи тъмната спокойна крива на тялото му и се изпълни с недоумение.

— Бърти — след дълго мълчание попита тя, — как... как успяваш да го направиш?

Известно време той я гледаше мълчаливо.

— Какво искаш да кажеш?

— Как можеш да *почиваш*?

Млъкна. Много лошо излезе. Прозвуча едва ли не като обвинение, а всъщност съвсем не беше обвинение. Познаваше го като

човек, загрижен за всички неща, човек, който вижда в тъмното, без да се възгордява от способността си. Сега се тревожеше за нея и за умиращата ѝ майка, но външно тревогата му изглеждаше някак безразлична и безотговорна. А всъщност не бе нито едното, нито другото. Успяваше да спотаи всичко дълбоко в себе си; но тревогата вървеше редом с някаква вяра, благодарение на която можеше да я приеме и да не се бори срещу нея. Нещо в него бе поело мъката, бе я опознало, бе научило всичките ѝ шарки, преди да предаде посланието на цялото му очакващо тяло. Тялото му държеше вярата като плетеница и мъката се изгубваше и изчезваше, преди да успее да достигне мястото, където щеше да го нарани. Понякога тази вяра предизвикваше у нея безсмислен гняв, но той отминаваше бързо — тя осъзнаваше колко безполезно е да се нахвърляш срещу нещо напълно естествено, като костилката в прасковата.

— Защо така и не успях да го прихвана от теб? — каза най-сетне тя.

Той се разсмя тихо.

— Кое да прихванеш?

— Научих всичко останало. Показа ми как да гледам на света. Зная единствено онова, на което си ме научил.

Тя млъкна. Беше ѝ трудно да го обясни. Животът им бе като топлата кръв, спокойно течаща в жилите и в двете посоки.

— Всичко освен вярата — каза тя. — Така и не успях да я прихвана от теб.

— Тя не е нещо, което може да се прихване — отвърна той. — Някой ден просто ще се отпуснеш. И тя ще се появи.

Да се отпусна, помисли си тя. Какво да отпускам? Тялото. Но как да отпускам ума? Пръстите ѝ трепнаха. Погледът ѝ се зарея из огромното помещение на електроцентралата. Тъмните силуети на машините стояха неподвижно и по тях пълзяха искри. Бръмченето пълзеше по крайниците ѝ.

Сънливост. Умора. Унесе се. Клепачите ѝ се спускаха и повдигаха, спускаха и повдигаха. Бръмченето я изпълваше до мозъка на костите, сякаш безброй колибри прърхаха в тялото и главата ѝ.

Следеше издигащите се към тавана и губещи се в мрака тръби, гледаше машините и чуваше невидимите вихрушки. Изведнъж вниманието ѝ се изостри. Очите ѝ зашариха бързо във всички посоки,

бръмченето на машините започна да става все по-силно и по-силно, очите ѝ се движеха, тялото ѝ се отпусна; през високите зелени прозорци видя сенките на проводниците за високо напрежение, устремили се към хоризонта в дъждовната нощ.

Бръмченето бе в нея, очите ѝ се мятаха, стори ѝ се, че рязко и грубо я дърпат нагоре. Сякаш бе уловена от въртящо се динамо, което я понесе във вихрушката си, направи я част от невидимите сили, подаде я като ток на проводниците, бе приета от хиляди медни жици и за миг се понесе над земята!

Беше навсякъде едновременно!

Мигом прелиташе между чудовищните кули, съскаше между високите стълбове с малки изолатори от зелено стъкло, подобни на кристални птици, държащи проводниците в клюновете си, разклоняваше се в четирите посоки, после в осем допълнителни, намираше градчета, селца, градове, препускаше към ферми, ранчо и хазиенди, спускаше се нежно като огромна паяжина върху хиляди квадратни мили пустиня!

Светът изведнъж стана нещо повече от множество отделни неща, нещо повече от къщи, скали, бетонни пътища, кон тук или там, човек в плитък гроб под надгробния камък, убождане на кактус, озарено от собствените си светлини градче в нощта. Изведнъж всичко това се превърна в едно цяло, обединено и задържано от пулсиращата електрическа мрежа.

Изливаше се в стаи, в които животът тъкмо се събуждаше от пошляпването по дупето на голо дете, в стаи, където животът напускаше тела подобно на заглъхващата светлина на електрическа крушка — светеща, помръкваща, угасваща. Бе във всеки град, във всяка къща, във всяка стая, осветяваше стотици мили, виждаше и чуваше всичко; вече не бе сама, а сред хиляди други хора, всеки със своите идеи и своята вяра.

Тялото ѝ лежеше като безжизнена тръстика, бледо и треперещо. Умът ѝ с цялата си електрическа напрегнатост се мяташе насам-натам в огромните мрежи на електроцентралата.

Всичко бе балансирано. В една стая виждаше как животът увяхва; в друга, на миля от първата, се вдигаха наздрависи за здравето на новородено, раздаваха се пури, имаше усмивки, ръкостискания, смях. Видя бледите изпити лица на хора на смъртния си одър,

жестовите им, чу как разбират и приемат смъртта, усети чувствата им и разбра, че те също са самотни, че не могат да възприемат света в онова равновесие, в което го възприемаше тя.

Преглътна. Клепачите ѝ трептяха и гърлото ѝ гореше под пръстите ѝ.

Не беше сама.

Динамото я въртеше и разпращаше с центробежната си сила по хиляди проводници в милиони стъклени капсули, завинтени в тавани, включвани чрез дърпане на шнур, завъртане на ключ или натискане на копче.

Светлината можеше да се появи във всяка стая; достатъчно бе само да се включи. Всички помещения са тъмни преди идването на светлината. И ето я нея, навсякъде едновременно. И не беше сама. Мъката ѝ бе само частица от огромна мъка, страхът ѝ — само един от безброй други. Но страданията бяха само едната половина на нещата. Имаше и друга — раждането, уютът във формата на новороденото, стопленото от храна тяло, цветовете в окото, звуците в събуденото ухо, пролетните цветя за носа.

Всеки път, когато светлината гаснеше, животът завърташе друг ключ и стаите отново се осветяваха.

Беше едновременно у хора на име Кларк и Грей, Шоу и Мартин, Хенфорд и Фентън, Дрейк и Шатъкс, Хъбълс и Смит. Самотата съществуваше единствено в ума. Главата на човек има какви ли не отвори и шпионки. Може и да звучи глупаво, но наистина е така; през едните виждаме света и хората в него, също така сложни и неспокойни като нас самите; през други чуваме, през една изразяваме мъката си и се освобождаваме от нея; с други пък разпознаваме смяната на сезоните благодарение на миризмата на лятно жито, зимен лед или есенни огньовете. И всички тези отвори са ни дадени, за да не бъдем самотни. Самотата настъпва, когато затворим очи. Вярата е просто тяхното отваряне.

Светлинната мрежа се спусна върху целия свят, познат ѝ от двайсет години; намираще се във всеки проводник от мрежата. Светеше, пулсираше и беше приласкавана от огромната нежна тъкан, която се простираше миля след миля по земята, покриваше я с мекото си топло бръмчащо одеяло. Тя беше навсякъде.

Турбините се въртяха и бръмчаха в електростанцията; подобно на малки църковни свещи, искрите скачаха и се събираха по сгънатите лакти на тръби и стъклена изолация. И машините стояха като светци и хорове с ту жълти, ту червени, ту зелени ореоли, безкрайните им химни и песни отекваха в кухините на покрива. Отвън вятърът се хвърляше с рев върху тухлените стени, дъждът се лееше върху прозорците; вътре тя лежеше на малката си възглавница и изведнъж започна да плаче.

Не знаеше дали е от разбиране, приемане, радост или примирение. Пеенето продължи, все по-високо и по-високо. Тя беше навсякъде. Протегна ръка и докосна съпруга си, който бе все още буден, вперил поглед в тавана. Може би в този момент той също бе навсякъде, понесъл се в мрежата проводници и светлина. Но пък той винаги се бе намирал навсякъде едновременно. Чувстваше се част от цялото и това го правеше стабилен; за нея единството бе нещо ново и разтърсващо. После усети прегръдката му, притисна силно лице в рамото му, докато бръмченето ставаше все по-високо и по-високо, и заплака открито, горчиво и неудържимо...

На сутринта небето над пустинята бе съвсем чисто. Излязоха спокойно от електростанцията, оседлаха конете, привързаха багажа и се качиха в седлата.

Беше се успокоила и яздеше уверено под синьото небе. Бавно осъзна, че гърбът ѝ е изправен. Погледна държащите ремъците ръце, сякаш бяха чужди — бяха спрели да треперят. Вече виждаше далечните планини; нещата не бяха замъглени, цветовете не се размиваха. Камъкът докосваше камък и пясък, пясъкът докосваше цвете, цветето докосваше небето; всичко бе едно неразривно цяло и в същото време всяко нещо бе само за себе си.

— Дий! — викна Бърти и конете бавно тръгнаха в прохладното утро, отдалечавайки се от тухлената постройка.

Яздеше безупречно и изящно. Вътре в нея цареше мир, настанил се удобно като костилка в праскова.

— Бърти? — обърна се тя към мъжа си, докато бавно се изкачваха по склона.

— Да?

— Можем ли...

— Какво дали можем? — не я чу той.

— Можем ли някой път отново да дойдем тук? — попита тя и кимна назад към електростанцията. — Някога? Някоя неделя?

Той я погледна и бавно кимна.

— Защо пък не. Да. Разбира се. Нищо против.

Докато влизаха в града, тя си тананикаше нещо тихо и странно. Той я погледна и се заслуша. Такъв звук би трябвало да издава горещият въздух, издигащ се от железопътни релси в горещ летен ден, когато цари онази тревожна тишина, когато виждаш как въздухът се завихря и трепти в мараня; един тон, който ту се издига, ту спада едва доловимо — постоянен, изпълнен с мир, прекрасен.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.